

Monitavoitearvioinnin työkalut käyttöön ympäristövaikutusten arvioinnissa

MIKA MARTTUNEN, IMPERIAN PROJEKTINJOHTAJA, SYKE JA SAKARI GRÖNLUND, SITO YMPÄRISTÖTOIMIALAN JOHTAJA.

IMPERIA-projekti selvittää, kehittää, demonstroi ja ohjeistaa monitavoitearvioinnin menetelmiä ja käytäntöjä vuosina 2012-2015. Life + ohjelman hankkeessa (EU LIFE11ENV/FI/905) osapuolina ovat SYKE koordinaattorina, Oulun yliopiston Thule-instituutti, Jyväskylän yliopisto, Ramboll ja SITO. Hankkeen perimmäisenä tavoitteena on parantaa tiedonvaihtoa, vuoropuhelua ja vaikutusmahdollisuuksia YVA- ja SOVA -menettelyissä sekä näin lisätä kansalaisten, hankevastaavien ja viranomaisten tyytyväisyyttä arviointeihin.

IMPERIA - Suomen laajin ja vaikuttavin YVA:n kehittämishanke?

Hankkeessa tunnistetaan ja kehitetään uusia työkaluja ja käytäntöjä YVA- ja SOVA-hankkeiden eri vaiheiden tueksi. Hyviä käytäntöjä tunnistetaan valmistuneista YVA- ja SOVA-hankkeista, kotimaisista ja ulkomaisista ohjeistoista ja oppaista, tieteellisistä artikkeleista sekä tekemällä YVA-asiantuntijoiden ja viranomaisten haastatteluja ja järjestämällä seminaareja. Uusien työkalujen kehittämistä pohjustetaan perehtymällä olemassa oleviin monitavoitearviointi- ja Internet-työkaluihin. Erityistä huomiota hankkeessa kiinnitetään siihen, kuinka käytännöt, työkalut ja ohjeet saadaan kytkettyä YVA- ja SOVA-prosesseihin niin, että eri osapuolet kokisivat prosessit kiinnostavina, hyödyllisinä ja tehokkaina.

IMPERIA-hankkeen keskiössä on monitavoitearviointi ja sen soveltamismahdollisuuksien havainnollistaminen YVA- ja SOVA-hankkeissa. Monitavoitearviointi (*multi-criteria analysis MCA*, *Multi-criteria decision analysis MCDA*) on joukko menetelmiä, joiden avulla voidaan koota, jäsentää ja esittää toimenpiteiden vaikutuksia koskevaa tietoa järjestelmällisesti, kattavasti ja läpinäkyvästi. Arviointi mahdollistaa moniin eri

tekijöihin kohdistuvien, eri suuntaan vaikuttavien ja erimitallisten vaikutusten vertailun. Lisäksi voidaan ottaa huomioon sidosryhmien näkemykset ja arvostukset. Monitavoitearvioinnissa on ennemmin kyse olemassa olevan tiedon käsittelystä ja jalostamisesta kuin kokonaan uuden vaikutustiedon tuottamisesta.

Työssä tunnistettuja ja kehitettyjä lähestymistapoja ja työkaluja demonstroidaan kolmessa pilottihankkeessa. Ensimmäiseksi pilotiksi on valittu Piiparinmäki-Lammaslamminkangas YVA, mittava tuulivoimapuisto Pohjois-Savon, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan alueella. Pilotti toteutetaan tiiviissä yhteistyössä hankevastaavana toimivan Metsähallituksen ja konsulttina toimivan Pöyryn kanssa. Toinen pilotti liittyy tulvariskien hallintasuunnitelman SOVAan ja kolmannesta pilottihankkeesta päätetään vuoden 2013 aikana.

Ympäristöministeriö on nimennyt työryhmän, jonka tehtävänä on esittää suosituksia YVA-käytäntöjen laadun parantamiseksi ja harmonisoimiseksi. Työryhmä on aloittanut työnsä marraskuussa 2012 ja sen määräaika on vuoden 2013 loppuun. Työryhmä tarjoaa mahdollisuuden välittää IMPERIA-hankkeen tuloksia valtakunnallisiksi suosituksiksi ja edelleen myös käytännöiksi.

Projekti vauhtiin usean osapuolen voimin

SYKEN ja Thule-instituutin johdolla tehty yli vuoden valmistelutyö johti myönteiseen rahoituspäätökseen Euroopan komissiossa kesällä 2012 ja näin reilun kolmen vuoden rupeama saattoi alkaa. SYKEN ja Jyväskylän ja Oulun yliopistojen lisäksi LIFE+ hankkeessa on mukana partnereina Ramboll ja SITO sekä aktiivisella panoksella pilottihankkeen myötä Pöyry. Hankkeen kokonaiskustannukset ovat n. 1,3 miljoonaa euroa ja sitä rahoittavat hankeosapuolten ja EU:n lisäksi myös MMM ja YM.

Aktiivisuutta sisä- ja ulkokehällä

Projektin alusta lähtien asioita on osapuolten kesken valmisteltu yhdessä, tietoa ja kokemuksia jaettu sekä haasteista ja ongelmista keskusteltu avoimesti syksyn aikana järjestetyissä kuudessa työpajassa. IMPERIA toivottaakin aktiivisia henkilöitä tervetulleeksi työpajoihin ja keväällä 2013 järjestettäviin seminaareihin. Niiden aiheina on mm. YVA:n hyvät arviointi- ja osallistumiskäytännöt ja monitavoitearviointi YVA:ssa. Yvry:n edustaja on myös mukana hankkeen työskentelyssä.

Kuudes työpaja Oulu-Jyväskylä-Tampere-Helsinki 29.11.2012 aiheena vaikutusten merkittävyyden arviointi. Kuva: Erkki Ikäheimo.

Työkaluja ja ohjeistoja arviointien tueksi

Monitavoitearvioinnin soveltamisesta vuorovaikutteisessa ympäristösuunnittelussa on hankkeen osapuolilla runsaasti myönteisiä kokemuksia. IMPERI:assa nämä kokemukset muodostavat yhdessä kansainvälisen kirjallisuuden ja suomalaisen YVA-kokemusten ohella lähtökohdan YVA-hankkeisiin räätälöityjen työkalujen kehittämiseksi. Kehityksen alla on uusia menetelmiä ja työkaluja vaikutusten merkittävyyden arviointiin vaihtoehtojen arviointiin ja vertailuun sidosryhmäosallistumiseen ja nettiosallistumiseen.

Lisäksi hyvistä arviointi- ja osallistumiskäytännöistä laaditaan ohjeistoja ja järjestetään koulutustilaisuuksia.

IMPERIAN merkeissä YVA-päivillä

IMPERIA-hanke esittäytyy myös vuoden 2013 YVA-päivillä useamman esityksen ja posterin voimin.

SITOssa asetettu oppimistavoitteita

SITOn mukaan lähtemisen motiivina on ollut paitsi halu kehittää menetelmiä, myös parantaa oman vaikutusten arviointiin liittyvän muun toiminnan laatua. Me – tässä tapauksessa konsulttitoimistot ja käytännössä niissä olevat hyvin erilaisen taustan omaavat asiantuntijat, teemme pääosan hankkeiden arvioinneista kulloiseenkin suunnittelutilanteeseen, hanketyyppiin tai kohdealueeseen sopivalla tiimillä.

Olemme jutelleet konsulttien kesken siitä, miten opit jalkautuvat käytännön työhön, mikä on yksi hankkeen keskeinen päämäärä. Meillä työssä on mukana T&K johtajamme, ympäristötoimialan johtaja sekä sosiaalisten vaikutusten arvioinnin ja vuorovaikutuksen nouseva asiantuntija. Asiantuntijuus tai kokemus ei kuitenkaan yksin ratkaise, vaan on oltava sekä kehittämishalua että selkeät tavoitteet projektissa oppimisesta. Näiden lisäksi olemme kirjanneet ympäristötoimialan strategiaan YVA:n kehittämisen painopisteeksi monitavoitearvioinnin sekä yhdeksi kehittämisen areenaksi Imperia-projektin.

Lisätietoja:

mika.marttunen@ymparisto.fi

www-sivut: <http://imperia.jyu.fi>

